

شیعیان، مسلمانان و همه مردم جهان. به عبارت دیگر، برخی از این آسیب‌ها تنها مربوط به شیعیان می‌شود برخی مربوط به همه مسلمانان و برخی غیر شیعیان را در بر می‌گیرد؛ علاوه بر آن زمان بررسی و تطبیق نشانه‌ها با شرایط پیرامونی در نتیجه برخی عناوین تحلیل تأثیرگذار است؛ برای نمونه آسیب‌هایی که دربارهٔ حاکمان بیان شده دربارهٔ نظام شاهنشاهی ایران، و بسیاری از نظام‌هایی که در حال حاضر در گوشه و کنار جهان حکومت می‌کنند مصداقی کامل پیدا می‌کند، اگرچه دربارهٔ ایران پس از انقلاب مصداق پیدا نمی‌کند. فقهای وهابی مصداق واضحی از فقهای آسیب زدهٔ آخرالزمانند و در مقابل فقهای متأله و متخلق شیعه نسبتی با این تعبیر پیدا نمی‌کنند. اما در دیگر موارد که آسیب‌های عمومی یا مخصوص به جنسیت‌ها و طبقات مختلف اجتماعی بیان شده قابل تطبیق و مقایسه با شرایط و زندگی روزمرهٔ ماست تا با دقت در این روایات و شناسایی آسیب‌های مطرح شده در آنها به صیانت و نگاهبانی از خود، خانواده و اطرافیانمان بپردازیم و در ورطهٔ هلاک فتنه‌های آخرالزمان نیفتیم.

نمای آخرالزمان را از زاویه‌های مختلف می‌توان به تماشا نشست: مناطق جغرافیایی، اماکن خاص، انسان‌ها و طبقه‌های مختلف اجتماعی مردم و... در این نوشتار به سیمای مردمان در آخرالزمان خواهیم پرداخت و امید است که همگی با اطلاع از این آسیب‌ها بتوانیم به نحوی خط مشی زندگی خویش را انتخاب کنیم که به حداقل آفات مبتلا شویم.

برخی از این آسیب‌ها مربوط به جنسیت، قشر و طبقه خاصی نمی‌شود که از آن با عنوان آسیب‌های عمومی یاد می‌کنیم. برخی آسیب‌ها نیز مربوط به جنسیت‌ها و اقشار خاصی است که به اختصار به آنان نیز خواهیم پرداخت. پیش از طرح و تبیین آسیب‌ها و آفات ذیل لازم است این نکته را متذکر شویم که آسیب‌زدگان و آفت‌پذیرانی که در مجموعه این روایات توصیف شده‌اند در چند دسته می‌گنجند:

آسیب‌شناسی مردم آخرالزمان

محمود مطهری نیا

از جمله آسیب‌هایی که به طور فراگیر در میان اقشار مختلف مردم بدون در نظر گرفتن جنسیت، قومیت و طبقه اجتماعی آنان قابل مشاهده است می‌توان به این موارد اشاره نمود:

غربت اسلام^۳ و مهجوریت قرآن^۴، تظاهر به اسلام در گفتار و تأسی به کفار در رفتار^۵، دین فروشی به قیمت دنیا^۵، فراموشی آخرت و دنیامداری به نحوی که اگر دنیای افراد فراهم باشد درباره آخرت خود هیچ نگرانی و اهمه‌ای ندارند^۶، پیروی از بدعت‌ها به حدی که بدعت‌ها سنت شده و سنت‌ها بدعت^۷، ارتکاب و اظهار جسورانه منکرات^۸، فراموشی امر به معروف و نهی از منکر^۹ و جایگزینی آن با امر به منکر و نهی از معروف^{۱۰}، درازی آرزوها و اوهام همراه با تلاش اندک برای آخرت^{۱۱}، رواج گسترده ریا و نفاق^{۱۲}، قساوت قلب و رخت بستن ترحم از دل‌ها^{۱۳}، بخل و سخت گرفتن در خرج کردن برای خدا و ولخرجی برای گناه^{۱۴} و امور غیر دینی^{۱۵}، پیروی از هوای نفس^{۱۶}، ذلت مؤمنان^{۱۷} و برتری گناهکاران و فاسقان^{۱۸}، توقع اجرت برای انجام وظایف دینی^{۱۹}، بخل^{۲۰} و خسارت شمردن پرداخت خمس و زکات^{۲۱}، مهجوری و استخفاف قرآن به وسیله مسلمان و دیگران^{۲۲}، رواج فسق و محبوبیت فاسق نزد مردم^{۲۳}، تکریم و احترام اشرا^{۲۴}، شیوع و پسندیده شمردن شراب^{۲۵}، قمار^{۲۶}، زنا^{۲۷}، همجنس بازی^{۲۸}، غنا^{۲۹}، رقص^{۳۰}، طرب^{۳۱}، بی‌حیایی^{۳۲}، پیروی از شهوات ارتکاب معاصی^{۳۳}، محرمات^{۳۴}، دروغ در گفتار^{۳۵}، شهادت‌ها^{۳۶}، طلاق^{۳۷}، نیز ظلم و جور در تمام بلاد^{۳۸}، قتل و خونریزی^{۳۹}، تفرقه^{۴۰}، جنگ^{۴۱}، پیروی از فتنه‌ها^{۴۲}، خیانت^{۴۳}، لجاجت^{۴۴}، غیبت^{۴۵}، بهتان^{۴۶}، کینه^{۴۷}، دشمنی^{۴۸}، بی‌وفایی^{۴۹}، نقض عهد^{۵۰}، نامی (سخن چینی)^{۵۱}، بی‌انصافی^{۵۲}، کبر^{۵۳}، حرص^{۵۴}، خلاصه تمام رذایل اخلاقی قابل تصور و حتی غیر قابل تصور^{۵۵}؛ افراد قدم خیر را بدون توصیه بردارند^{۵۶}، به جای رضای خدا رضایت افراد را در نظر بگیرند^{۵۸}؛ همت مردم شکم و شهوتشان شود بی‌توجه به اینکه چه را از کجا بخورند و چگونه دفع شهوت کنند^{۵۹}، به لباس و جاه با هم تفاخر کنند^{۶۰}، به والدین بی‌احترامی شود^{۶۱}، فرزند آرزوی مرگ آنان را بنماید^{۶۲}، قطع رحم کنند^{۶۳}، در حق همسایه یا جفا کنند^{۶۴} یا از سر ترس او را اکرام کنند^{۶۵}، گفتار مردم فحش و ناسزا^{۶۶}، کردارشان خبیث باشد^{۶۷}، جایگاه امین و خائن در نظر مردم عوض شود^{۶۸}، اخوت و برادری در راه خدا کم شود^{۶۹}، آشنایان در وقت حاجت با یکدیگر ناشناسی کنند^{۷۰}، ظاهر افراد بسان آدمیان و قلب‌هایشان قلب شیطان باشد^{۷۱} و ...

برخی از آسیب‌ها علاوه بر آنچه به عنوان آسیب‌های عمومی بیان شد به طور خاص در میان مردان آخرالزمان قابل پیگیری و مشاهده است که با توجه به متن روایات می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

به هم صحبتی با زنان خود را مشغول سازند^{۷۲}، شکمشان را خدایشان و همسرانشان را قبله خویش سازند^{۷۴}، از همسران خود اطاعت و خدا را نافرمانی کنند^{۷۵}، همسرشان را از فعل قبیحی که از او دیده نهد نکند^{۷۶}، از درآمد فسق و فجور همسرشان ارتزاق کند^{۷۷}، فسق و فجور همسر و فرزندان‌شان با رضایت او به نیت کسب درآمد بیشتر است^{۷۸}، از این رفتار فرزندان و همسر خویش شادمان شوند^{۷۹}، خود را بسان زنان سازند^{۸۰}، از لباس‌های زنانه^{۸۱}، طلا استفاده^{۸۲}، به مانند آنان خود را آرایش کنند^{۸۳}، به سبب فحش‌های همجنس‌گرایانه برای همجنس خود همانند مردی که بر همسر خویش غیرت می‌ورزد به دیگران غیرت نمایی و حمله کنند^{۸۴} و ...

زنان به همان اندازه که نقش قابل توجهی در سازندگی و تعالی نسل‌ها در طول تاریخ ایفا کرده‌اند در آخرالزمان به سقوط خود و اطرافیان‌شان کمک می‌کنند. برخی از آفاتی که علاوه بر آسیب‌های مشترک با مردان به طور خاص دامنگیر زنان می‌شود از این قرار است:

حیا از زنان رخت بر می‌بندد^{۸۵}، زنان فاسد می‌شوند^{۸۶}، زنان هر چند به ظاهر لباس پوشیده‌اند اما بدن‌هایشان (به سبب نوع پارچه، نحوه دوخت و اندازه لباس‌ها) نمایان است^{۸۷}، سبک و بی‌وقار می‌شوند^{۸۸}، بر زین سوار می‌شوند^{۸۷}، به مانند مردان برای خود محفل و اتحادیه و انجمن به پا می‌کنند^{۸۹}، خود را برای اهل کفر زینت می‌کنند^{۹۰}، تمام همتشان معطوف به زینت‌شان می‌شود^{۹۱}، در همه چیز گستاخانه دریده و پیشرو هستند^{۹۲}، خود را بسان مردان می‌سازند^{۹۳}، خود را برای همجنس خویش فربه و زینت می‌کنند و به جای همسر به سراغ هم‌جنسان خویش می‌روند^{۹۴} و ...

آسیب‌های مربوط به اقشار مختلف اهل آخرالزمان

با مراجعه به روایاتی که توصیف کننده دوران آخرالزمانند به آفاتِ برمی‌خوریم که مربوط به اقشار خاصی از اجتماع است که ذیلاً به مهم‌ترین آنان و می‌پردازیم:

زنان،^{۱۰۶} اشرار،^{۱۰۷} افراد ناشایست^{۱۰۸} و ضعیف‌الایمان به حکومت می‌رسند^{۱۰۹} و آنان نیز سفیهان^{۱۱۰} و انسان‌های بی‌مبالات را برای اداره امور با خود همراه می‌سازند،^{۱۱۱} آنان پسران مردم را کشته و زنانشان را به بی‌عفتی سوق می‌دهند.^{۱۱۲}

البته نباید این را فراموش کرد که مردم خود در این فجایع مقصرند؛ زیرا از سویی این آسیب‌ها، اثر وضعی رفتار و کردارشان است و از سوی دیگر هر جا که در مقام انتخاب و انتصاب قرار می‌گیرند افرادی را به کار می‌گمارند که صلاحیت تصدی آن مناصب را ندارند: «مردم افرادی را پیشوای خویش می‌سازند که در میان آنان به مکر، منکر، رشوه و قتل عمل می‌کنند؛ گویا آنان پیشوای قرآنند نه قرآن، امام ایشان».^{۱۱۴}

۱. حاکمان و فرمانروایان

۲. دانشمندان و عالمان جهان اسلام و تعامل مردم با آنان

دانشمندان بر خلاف حکام که با ابزار زر و زور و تزویر به جهت دادن مناسبات اجتماعی مشغولند، با بهره‌مندی از ابزار و روش‌های آگاهانه به دست آمده از علم بر اندیشه‌ها و قلوب مردم سلطه می‌یابند و از این طریق به آنان جهت دهی می‌کنند. جهتی که ساکن دوران آخرالزمان از عالمان و فقیهان معاصر خود می‌گیرد از این قرار است: فقیهان هدایت‌اندک^{۱۱۵} و فقیهان گمراه‌کننده بسیار شود^{۱۱۶} (برای فهم بهتر می‌توانید آمار فقهای شیعه و وهابی را مقایسه نمایید)،^{۱۱۷} افراد به نیت ریاست‌طلبی به دنبال تحصیل فقه می‌روند،^{۱۱۸} بر در خانه ستمگران می‌روند و روزی خود را از آنان می‌جویند،^{۱۲۱} در اظهار محبت و دوستی به دشمنان اهل بیت (ع) مبالغه

حکام و فرمانروایان، در طول تاریخ نقشی مهم و کلیدی در جهت‌گیری‌های کلی جوامع داشته‌اند به نحوی که با تغییر اساسی یک نظام سیاسی می‌توان تغییرات را در طبقات مختلف اجتماعی به طور ملموس و محسوس مشاهده کرد. در دوره آخرالزمان که سیر عمومی جهان و بشریت به سمت انحطاط و تباہی است حکومت‌مداران نقشی بسزا در این امر ایفا می‌کنند. در روایات اهل بیت (ع) چنین آمده است: وای بر این امت از پادشاهان ستمگر که چگونه می‌کشند و می‌ترسانند آنان را که از خداوند اطاعت می‌کنند،^{۹۵} تنها افرادی از دست ایشان ایمن خواهند بود که از آنان اطاعت کنند،^{۹۶} به همین جهت مؤمن پرهیزکار به مسالمت با آنان صحبت کند اما قلباً از ایشان فراری است،^{۹۷} افرادی حاکم مردم شوند که اگر مردم حرف بزنند آنان را می‌کشند و اگر هم سکوت اختیار کنند اموال ایشان را مباح می‌شمارند^{۹۸} ... حرمتشان را لگدکوب نموده، خونشان را ریخته و دل‌هایشان را پر از خوف و رعب می‌کنند،^{۹۹} احمق‌ها متصدی امور می‌شوند،^{۱۰۰} حاکمان ظالم اهل باطل را بر اهل حق مسلط می‌کنند،^{۱۰۱} بیشترین ثمره رفتارها و سیاست‌های حاکمان خرابی و ویرانی است نه اصلاح،^{۱۰۲} آنان مردم را به فرهنگ و سنن و ... غرب و شرق می‌آلایند،^{۱۰۳} تصمیم‌گیری‌ها بر مبنای جور و ستم می‌شود،^{۱۰۴} کودکان،^{۱۰۵}

۴. قاضیان

قاضیان، متصدی منصبی هستند که نقش راست کردن کجی‌های اجتماع را بر عهده دارد اما امان از دوره آخرالزمان که در آن نمک هم می‌گند:

قاضیان بر خلاف امر خدا^{۱۵۷} و گاه بدون اطلاع از حکم صحیح قضاوت می‌کنند،^{۱۵۸} یا خود شهادت دروغ و باطل می‌دهند^{۱۵۹} یا اگر نزد آنان چنین شهادت‌هایی داده می‌شود قبول می‌کنند^{۱۶۰} و در عین حال شهادت حق و عدل را رد می‌کنند.^{۱۶۱} هواهای نفسانی را بر خود مسلط می‌سازند^{۱۶۲} و براساس آن، حدود را تعطیل می‌کنند.^{۱۶۳}

۵. مدیران و کارمندان نهادهای اجتماعی

در رده بعد از حکمرانان، مدیرانی قرار می‌گیرند که تا کارمندان جزء با رعایت سلسله مراتب ساختار نظام‌ها را تشکیل می‌دهند. این قشر که بخش عظیمی از بدنه اجتماع را در تشکیل می‌دهد، علاوه بر آسیب‌هایی که تاکنون برشمردیم این چنین به آفات آخرالزمان مبتلا می‌شوند:

افراد با انگیزه به دست آوردن متاع دنیا،^{۱۶۴} ستم کردن^{۱۶۵} و تفاخر به یکدیگر،^{۱۶۶} برای تصاحب مناصب با هم رقابت و داد و ستد رشوه می‌کنند،^{۱۶۷} خائنان با توجه به رشوه‌ای که به مقام بالاتر خود می‌دهند و نه صلاحیت و لیاقت خویش به راحتی بر مناصب تکیه می‌زنند،^{۱۶۸} مکاران و اهل کفر و دشمنان اهل بیت(ع) نزد والیان جایگاهی بسزا می‌یابند^{۱۶۹} و...

می‌ورزند^{۱۲۵} و تمام تلاش خود را برای گمراه کردن شیعیان به کار می‌برند،^{۱۲۷} و... هرکس از شما آنان را درک کند باید از ایشان حذر کرده و دین و ایمان خود را از شر آنان نگاه دارد^{۱۳۳} (تمام این مصادیق را در نهایت وضوح در فقه‌های وهابی شبه جزیره می‌توان مشاهده کرد).^{۱۳۴}

در نتیجه چنان علما و فقهایی مردم آخرالزمان نیز چنین سرنوشتی پیدا می‌کنند:

جهالت عمومی نسبت به مسائل دینی و احکام و تکالیف شرعی،^{۱۳۵} منزلت یافتن دنیا و ثروت بر علم،^{۱۳۶} وفات بسیار علما^{۱۳۷} و کمبود آنان به تبع این واقعه،^{۱۳۸} تحقیر^{۱۳۹} و بی‌توجهی مردم به علما،^{۱۴۰} آموختن فقه و دین برای نیاتی غیر از عمل کردن و فهم شرع^{۱۴۱} مانند ثروت اندوزی^{۱۴۲} و شناسایی آنچه کلاه شرعی خوانده می‌شود،^{۱۴۳} برتری علما بر اساس لباس^{۱۴۴} و ... کشته شدن علما به دست حاکمان جور^{۱۴۵} و دست نشانده‌های آنان^{۱۴۶} (به طور مشخص می‌توان به علمایی که به دست و دست‌تور صدام لعین شربت شهادت نوشیدند اشاره نمود)،^{۱۴۷} مردم همانند گوسفندی که از گرگ فرار می‌کند، از عالمان می‌گریزند^{۱۴۸} و خداوند آنان را به سه بلا مبتلا می‌کند: برکت را از اموال ایشان برمی‌دارد؛ سلطان چائر را بر ایشان مسلط کند و بی‌ایمان از دنیا می‌روند.^{۱۴۹}

۳. قاریان قرآن و عوام متدین عبادت پیشه

قاریان قرآن در طول تاریخ اسلامی، به نمادهای تبلیغ و ترویج اسلام بدل شده‌اند و حاملان قرآن به اقصی نقاط جهان می‌باشند. این افراد و افرادی که از آثار و برکات عبادات دینی بهره‌مند شده‌اند نیز مانند دیگر طبقات اجتماعی مبتلا به آسیب‌های آخرالزمان می‌شوند. بعضی از آنان به بدترین آسیب‌ها دچار می‌گردند که از آن جمله است: فسق قاریان،^{۱۵۰} انجام ریاکارانه عبادت^{۱۵۱} برای به دست آوردن مقام و منزلت نزد دیگران،^{۱۵۲} خواندن قرآن با آلات و دستگاه‌های موسیقی،^{۱۵۳} محدود شدن عبادت‌ها به ماه مبارک رمضان،^{۱۵۴} ملامت کردن یکدیگر،^{۱۵۵} برتری یافتن منزلت قاریان بر فقها،^{۱۵۶} ...

کرده تا انسان‌ها بتوانند زندگی مناسبی را تجربه کنند. در دوره آخرالزمان با اوجاجات زیر این مناسبات نیز از حد اعتدال خارج شده، به ورطه افراط و تفریط می‌افتد: مردم نه تنها از مال حرام اجتناب نمی‌کنند^{۱۸۱} که به دست آوردن آن را نوعی سود و زرنگی می‌شمارند،^{۱۸۲} در مقابل کسی را که به دنبال کسب حلال باشد ملامت و تمسخر می‌کنند،^{۱۸۳} رشوه^{۱۸۴} و ربا حلال و سهیل^{۱۸۵} شمرده می‌شود و آن را به نام‌های دیگر می‌خوانند^{۱۸۶} و مبنای تجارت تجار قرار می‌دهند.^{۱۸۷} برای داد و ستد رشوه،^{۱۸۸} ربا،^{۱۸۹} قمار،^{۱۹۰} کم‌فروشی^{۱۹۱} و... با هم مسابقه می‌دهند،^{۱۹۲} بخشی از درآمدها و نیازهای فروشندگان با کم‌فروشی تامین می‌شود،^{۱۹۳} عیب اجناس را پنهان می‌کنند^{۱۹۴} و در تجارت به وفور دروغ می‌گویند^{۱۹۵} که البته در نتیجه آن دچار ضیق معیشت می‌شوند،^{۱۹۶} تعداد تجار بسیار است و سود به دست آمده اندک،^{۱۹۷} زنان با شوهران خویش^{۱۹۸} و دیگر مردان در کسب و تجارت به رقابت می‌پردازند.^{۱۹۹}

امید که با طلب حقیقی از خداوند متعال و توسل واقعی به پیشگاه با عظمت اهل بیت(ع) پس از آگاهی از حداقل آسیب‌ها را از این انحرافات ببینیم. انشاءالله

پی‌نوشت‌ها در دفتر مجله موجود است.

۶. سرمایه داران و ثروتمندان

با استناد به برخی روایات، خداوند مجرای به دست آوردن روزی برخی از اقشار جامعه را در دست برخی دیگر قرار داده که یکی را ثروتمند و دیگری نیازمند می‌خوانند. در دوره آخرالزمان مسیر رسیدن روزی نیازمندان دچار آفات ذیل می‌شود:

میزان ثروت مبنای تکریم و احترام می‌شود،^{۱۷۰} مردم از ثروتمندان و نه متخصصان و عالمان تبعیت می‌کنند،^{۱۷۱} سرمایه داران نه تنها ثروت خود را از نیازمندان دریغ می‌کنند،^{۱۷۲} بلکه هرچقدر می‌توانند اموال آنان را نیز به سرقت می‌برند،^{۱۷۳} فقرا به سبب ذلت^{۱۷۴} و حقارتی که علاوه بر نیازمندی خود در جامعه می‌بینند،^{۱۷۵} آخرت خود را به متاع قلیلی از دنیا می‌فروشند^{۱۷۶} و مبتلا به محرمات و معاصی می‌شوند،^{۱۷۷} برای تمسخر^{۱۷۸} و تحقیر صدقه می‌دهند،^{۱۷۹} گاه فقیری حتی روز جمعه میان دو نماز دستش را به گدایی دراز می‌کند اما احدی چیزی به او نمی‌دهد^{۱۸۰} و...

۷. کسبه، فروشندگان و خریداران

کسی از مردم نیست که در طول شبانه روز داد و ستد و خرید و فروش نکند. شرع مقدس در این عرصه نیز مانند دیگر عرصه‌ها قواعد و قوانین جامع و اثر گذاری وضع